SERETAYÎ

ZIMANÊ KURDÎ

2

Xweseriya Demokratîk- K. Cizîrê

Desteya perwerde û fêrkirinê

Ev pirtûk ji aliyê Desteya Perwerde û Fêrkirinê ya Rojavayê Kurdistanê ve wekî pirtûka waneyê hatiye pejirandin.

AMADEKARÊN PIRTÛKÊ

Komîsyona Nûkirina Pirtûkan a Dawî

Zozan CİZÎRÎ, Dîlan QASİM, Kurdistan ZÊWKÎ, Mizgîn GABARÎ, Şadin XELÎL, Dorşîn AKÎF, Dîcle DİRBÊSİYÊ, Mihemed ELÎ (CANO), Erdal LOLAN, Hejar ŞEKİR, M. Hisên HÎLALÎ, Egîd SADÛN, Mîtan ŞEPAL û Bedran PENABER

Komîsyona Amadekar a Berê

M. Elî DEMÎR, M. Şîrîn ÇETÎN, Mazlûm TEKÎN, Îsmet YALVAÇ, Hawar GUNGEN, Sedîq BENEK, Selamet ERDOGAN, Emîne BULUT, Hesin DEMÎR, Sofî SÎDAR, Mihemed KARA, Mizgîn EGÎD, Arşek BARAVÎ, Birahîm XELÎL, Laleş FARQÎNÎ, Dijwar BOTAN, Ednan HESEN, Mustafa OSMAN, Hisên CİZÎRÎ, Bahoz BARAN, Muazez FİLÎZ, Cengîz KARA, Bedredîn OY, Merwan YAMAN

NAVEROK

BEŞA 1 6

XWENDEKAR 6
EM BIXWÎNIN, GUHDARÎ BIKIN 9
MIJARA SERBEST 11
PÎVOKÊN ZOZANAN 11
ALFABEYA ZIMANÊ KURDÎ 12
ZIMANÊ KURDÎ 14
GUHDARIKIRIN 16
MAMOSTEYA HÊJA 18
NASANDIN 20
NIVÎSANDINA TÎPÊN BIÇÛK 22
TOPA MIN 24
MIJARA SERBEST 28
DEMSAL 28
XEWA LI BIN KULAVÊ SPÎ 29
DAXWAZA AXAFTINA BI PIRTÛKÊ RE 32
TEST 1 34

BEŞA 2 35

SERPÊHATIYA PIRTÛKÊ 35
BEHLÛL Û DEH KER 37
MIJARA SERBEST 39
EY FELEK 39
GUR Û ROVÎ 40
GOREYA ZINAR 42
MORÎ Û ÇIRÇIRK 45
ŞÊR Û MIŞK 47
LÎSTOK 49
NAMEYA ÇÎÇEKÊ 50
HÊZ DI YEKÎTIYÊ DE YE 53
EM BI BERFÊ DILÎZIN 55
TEST 2 58

BEŞA 3 59

MAMIK 59
AX KOBANÊ 61
HINDO Û RINDO 63
XAÇEPIRS 1 65
NEXWEŞIYA DAYÎKÊ 66
MIJARA SERBEST 68
CEJNA 8'Ê ADARÊ 68
HÊLÎNA PAQIJ 70
ADAR E 72
NEWROZ Û ZAROK 74
ROJBÛNA HERJÎNÊ 76
PÊKENOK 79
XEZAL Û MASÎ 80
GURÊ NALBEND 81

TEST 3 83

BEŞA 4 84

RÊHEVAL 84
MORÎ Û KEVOK 87
DARA HINARÊ 89
SÊ PERPEROK 91
AMÛRÊN ME YÊN DIBISTANÊ 92
19'Ê TÎRMEHÊ 93
GOTINÊN PÊŞIYAN 95
DAYÎKA MIN 96
COTKAR Û DAR 98
MAMIK 100
DU PÊŞBIRKVAN 101
HEVALÊN MIN 103
TEST 4 104

BEŞA 1

XWENDEKAR

Piştî bêhnvedana havînê; sala me ya xwendinê dest pê kir. Em hatin dibistanê. Me gelek hevalên xwe yên par dîtin.

Mamoste em rêz kirin. Xêr hatina me kir. Paşê em derbasî refê bûn. Karê ku me di bêhnvedana havînê de kiribû, mamoste ji me pirsîûme jî qala karê xwe kir.

Mamoste got:

-Niha em diçin refa duyem. Pêwîst e em ji par bêhtir bixebitin. Waneyên me yên îsal berfirehtir û cudatir in. Heke em li ser waneyên xwe baş bixebitin, em ê bi ser bikevin.

Wateva Peyvan

Wane: Ders
Derbasbûn: Borîn
Xebitîn: Karkirin

Em Têbigihin

1-Xwendekaran li dibistanê kî dîtin?
2-Mamoste ji xwendekaran re çi got?
3-Çima pêwîst e em îsal bêhtir bixebitin?

Destûrên Ziman

- Hevok bi tîpa mezin destpêdike.
- Xal (.) li dawiya hevokan tê bikaranîn.
- Peyvên li jêr di nava hevokê de bikarbînin.

Xal:……………………….
Wane:……………………….
Havîn:………………………..

Valahiyên hevokên li jêr ên ku ji mijara jor hatine girtin dagirin.

Me gelek hevalên xwe yên ……. dîtin.

……….. em ji par bêhtir bixebitin..

Heke em li ser ……….. xwe baş bixebitin, em ê …………...

Em Bixwînin, Guhdarî Bikin

Mijarê ji mamoste guhdar bikin. Dema hûn guhdar dikin, bila çav û guhên we li mamoste bin.

Bi tiştên wekî pênûs û jêbiran nelîzin.

Dema hûn bêdeng dixwînin, lêvên xwe nelivînin. Di dilê xwe de bixwînin.

Di xwendina bideng de hewl bidin da ku hûn jî weke mamoste bixwînin.

Rûniştina Di Refê de

Ez li pişt Robar rûdinim.

Ez li rastê Rengîn rûdinim.

Ez li çepê Xezalê rûdinim.

Ez li pêşiya Egîd rûdinim.

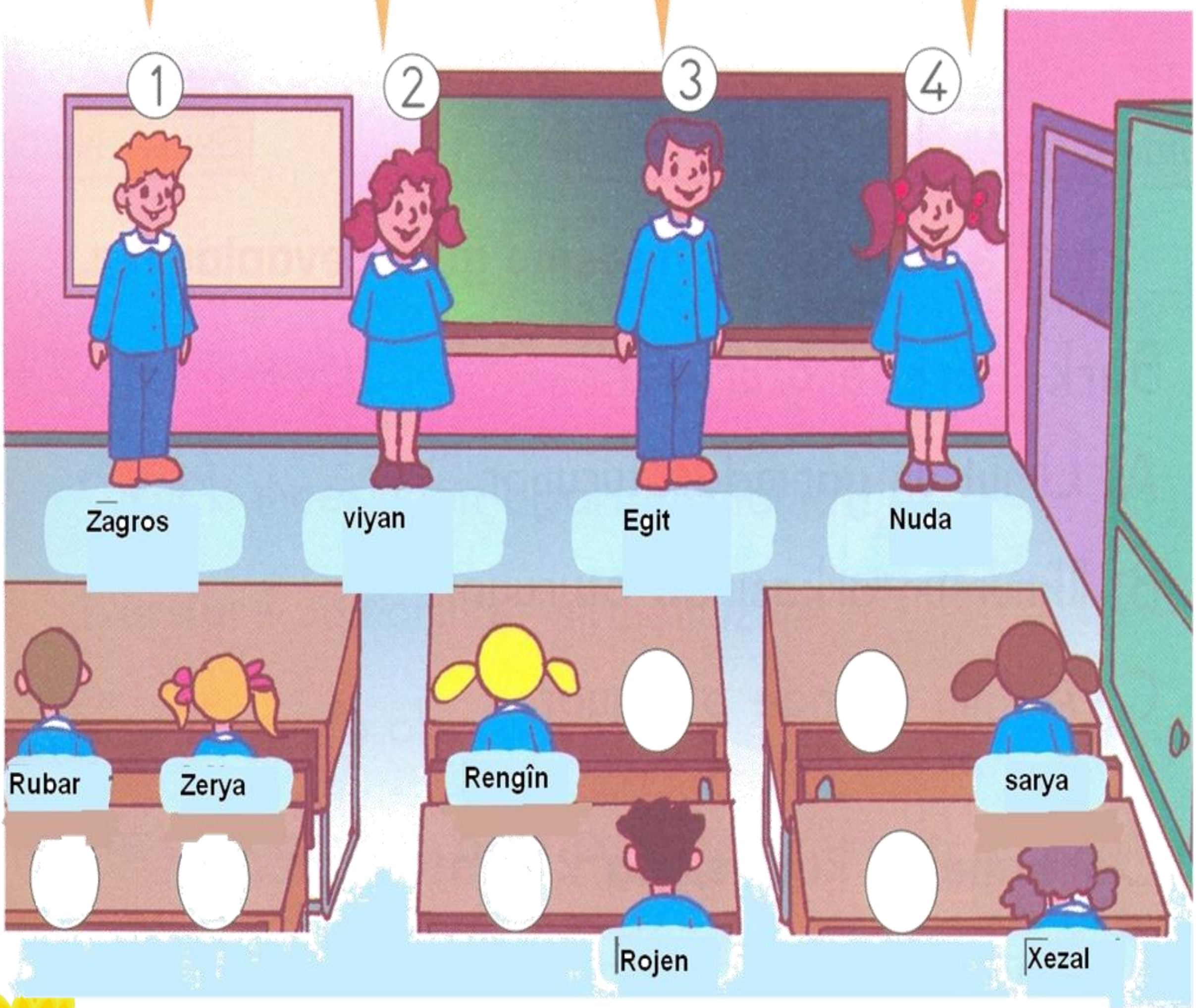

MIJARA SERBEST

Pîvokên Zozanan

Pîvokên li zozanan
Gulên xan û eywanan

Bermayên xaka pîroz
Narîn û şeng û dilsoz

Ji bo me mûm û çira
Hêja ye koçik û sera

Dengê azadiya gelan
Hûn hêviya mirovan

ALFABEYA ZIMANÊ KURDÎ

TÎPÊN MEZIN

A-B-C-Ç-D-E-Ê-F-G-H-I-Î-J-K-L-M

N-O-P-Q-R-S-Ş-T-U-Û-V-W-X-Y-Z

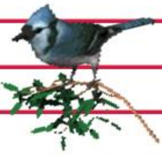

TÎPÊN BIÇÛK

a-b-c-ç-d-e-ê-f-g-h-i-î-j-k-l-m

n-o-p-q-r-s-ş-t-u-û-v-w-x-y-z

TÎPÊN DENGDAR

B-C-Ç-D-F-G-H-J-K-L-M

N-P-Q-R-S-S-T-U-Û-V-W-X-Y-Z

TÎPÊN DENGDÊR

A-E-Ê-I-Î-O-U-Û

HÎNDARÎ

Van pendan bixwînin, kite bikin û li lênûsa xwe binivîsin.

- **Bi gulekê gulistan nabe.**
  Bi gu-le-kê gu-lis-tan na-be.
- **Heta kefa dest reş nebe, tama dev xweş nabe.**
- **Kaniya te av jê vexwar, gemar neke.**
- **Aqil taca zêrîn e, li serê her kesî nîn.**
- **Kedkarê xwe be, şîrînê ber dilê hevalê xwe be.**

ZIMANÊ KURDÎ

Bi xeml û rewş e,
Şîrîn û xweş e,
Şîrîn û xweş e,
Zimanê Kurdî.

Bi xweş awaz e,
Letîf û naz e,
Letîf û naz e,
Zimanê Kurdî.

Beyta Feqî ye,
Kubra Xanî ye,
Kubra Xanî ye,
Zimanê Kurdî.

Bi xeml û rewş e,
Şîrîn û xweş e,
Şîrîn û xweş e,
Zimanê Kurdî.

Qewqeb çiyan e,
Kubra Teyran e,
Kubra Teyran e,
Zimanê Kurdî.

Şikoyê Hesen

Amûrên Min Ên Waneyê

Amûrên her waneyê cuda cuda ne. Navên amûrên li jêr li binê wan binivîsin.

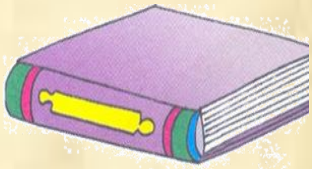

....

....

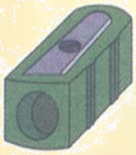

....

....

....

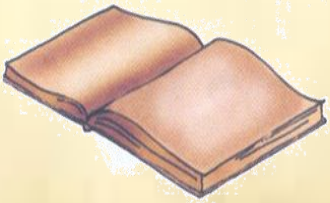

....

....

Jimartek

GUHDARKIRIN

Xebat di refa 2/A yê de dixwend.Rojekê mamostayê wan nehatibû. Mamostayê erkdar,ew li ser refan belav kirin.Xebat û pênç hevalên xwe jî çêbûn refa 2/B yê.

Bi hatina mamosta re hemû xwendekar rabûn û piştî rojbaşê, li cihê xwe runiştin.Waneya wan zimanê Kurdî bû. Mamosta çi di pirsî, xwendekaran destên xwe radikirin û bersiv didan.Dema xwendekarek diaxivemî,xwedekarên din hûmûyan guhdar dikirin.Xebat û hevalên xwe ji van tevgeran pir hezkiribûn.

Ev tevger di refa wan de jî hebûn,lê cardin hinek xwendekar bêdestûr diaxivîn.

Roja din Xebat çû di refa xwe de tiştên ku jiyayî,bi mamosta û xwendekaran re parvekir.Ji hemû hevalên xwe xwest êdî ew jî bi vî rengî tev bigerin.

Wateya Peyvan

Erkdar: Nobedar,
Maf: Heq
Destûr: Rêdan

Destûrên Ziman

- Tîpa destpêka navên mirovan mezin tê nivîsîn.
- Xêzika axaftinê (-) li destpêka axaftina kesekê/î tê bikaranîn.

Hîndarî

- Peyvên li jêr di nava hevokê de bikarbînin.

Xebat:……………………..

Mamoste: …………………..
Xwendekar: …………………

MAMOSTEYA HÊJA

Mamosta min Hîwa ye
Zana û şareza ye
Ez pir jê re rêzdar im
Çiqas bêjim hêja ye.

Ew pir ji min hez dike
Min fêrî tîpan dike
Raman,zanist û jimar
Çiqas bêjim hindike.

Waneyên van pirtukan
Fêrdike me biçûkan
Wêne, mûzîk û exlaq
Bajar, gund û sûkan.

Wateya Peyvan

Şareza: Kêrhatî, Pêşketî
Raman: Hizir,Fikir
Wane: Ders
Sûk: Bazar

Em Têbigihin

1- Li gor helbestê navê mamosteya zarokan çi ye?
2-Mamosta çi fêrî zarokan dike?
3-Di vê xwendekar çawan nêzî mamostayên xwe bibin?

Destûrên Ziman

1- Hevokên di helbestê de bi tîpên çawa hatine destpêkirin?
2- Navên taybet bi tîpên çawa tên nivîsîn?
3- Valahiya li jêr dagirin.
… ………jê re rêzdar im.
Min fêrî …… ……

NASANDIN

Navê min Derya Medî ye. Ez li Qamîşlo ji dayîk bûme. Heşt salî me. Li dibistana Ş. Osman Silêman di refa duyem de dixwînim. Navê dayîka min Delal Medî ye, navê bavê min Zinar Medî ye.

Pîşeya dayîka min mamostetî ye. Bavê min jî karker e. Ez herî zêde ji xwarina kutilkan, ji lîstika destmalê û xwendina pirtûkan hez dikim.

Wateya Peyvan

Qamîşlo: Navê bajarekî Rojavayê Kurdistanê ye.
Pîşe: Karê ku mirov dike û pispor dibe.
Kutilk: Cureyek ji xwarina Kurdî ye.

Em Têbigihin

1- Derya çend salî ye?
2- Navê dayîk û bavê wê çi ne?
3-Navê dibistana wê çi ye?
4-Derya herî zêde ji kîjan xwarinê hez dike?

NIVÎSANDINA TÎPÊN BIÇÛK

Tîpên li jêr bi awayekî rast li lênûsa xwe binivîsin.

a-b-c-ç-d-e-ê-f-g-h-i-î-j-k-l-m

n-o-p-q-r-s-ş-t-u-û-v-w-x-y-z

Di nivîsandina her tîpekê de pênûsa xwe bi aliyê rastê ve xwar bikin.

a b c ç d e ê f g h i î j k l m n o p q r s ş t u û v w x y z

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

1- Helbestê ji mamosteyê xwe guhdarî bikin.
2- Çend caran bêdeng bixwînin.
3- Bi qasî 30 cm'yan pirtûkê ji çavên xwe dûr bigirin û bixwînin.
4- Dema hûn dixwînin û guhdarî dikin rast rûnin.

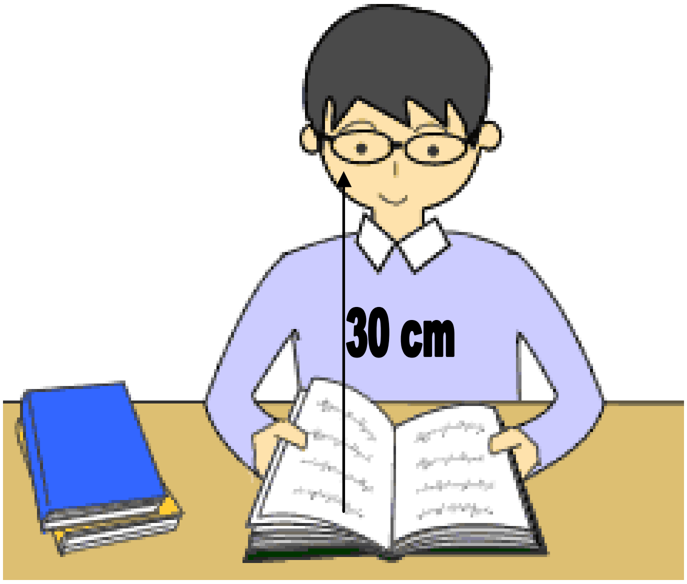

TOPAMIN

Topa min reng bi rengî
Bi tep û rep û dengî

Dema min diborînî
Xemên min direvînî

Ji lîstina te têr nabim
Bi te re xemgîn nabim

Wextê radibe esman
Şadibim ji dil û can

Bilind dikim du destan
Da te bigirim bi asan

DengêPenaber

Wateya Peyvan

Asan: Hêsan
Xem: Kul û derd
Şabûn:Kêfxweşbûn
Top: Gok

Em Têbigihin

1-Çima zarok herdu destên xwe bilind dike?
2-Zarok çima xwedî li topa xwe derdikeve?

Destûrên Ziman

- Rêzikên li jêr bi awayekî rast li lênûsa xwe binivîsin.

"*Dema min diborînî*
Xemên min direvînî."

1- Navê dibistana xwe bêjin û bi awayekî rast li lênûsa xwe binivîsin.

2- Nav, paşnav, ref û jimara xwe ya dibistanê li lênûsa xwe binivîsin.

3- Nav û paşnavê endamên malbata xwe binivîsin.

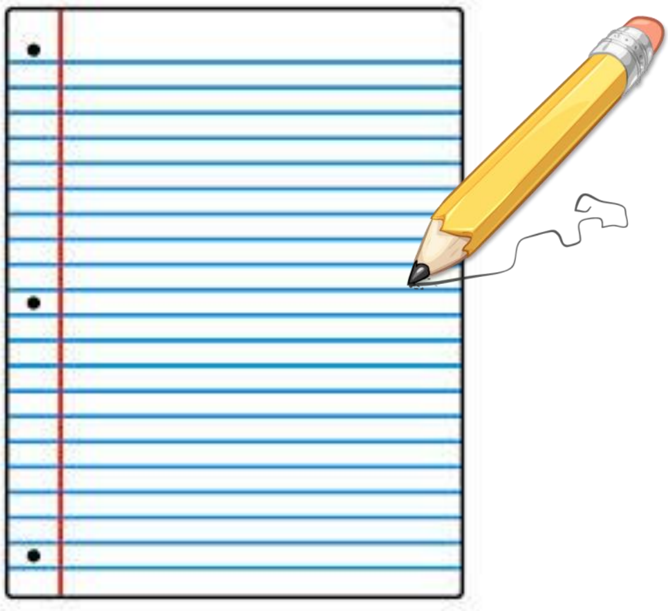

Ji bo tu bigihî xwarina ku jê hez dikî, divê tu di şopa lawirên bi bask de herî.

Gelo Baran ji kîjan xwarinê hez dike?

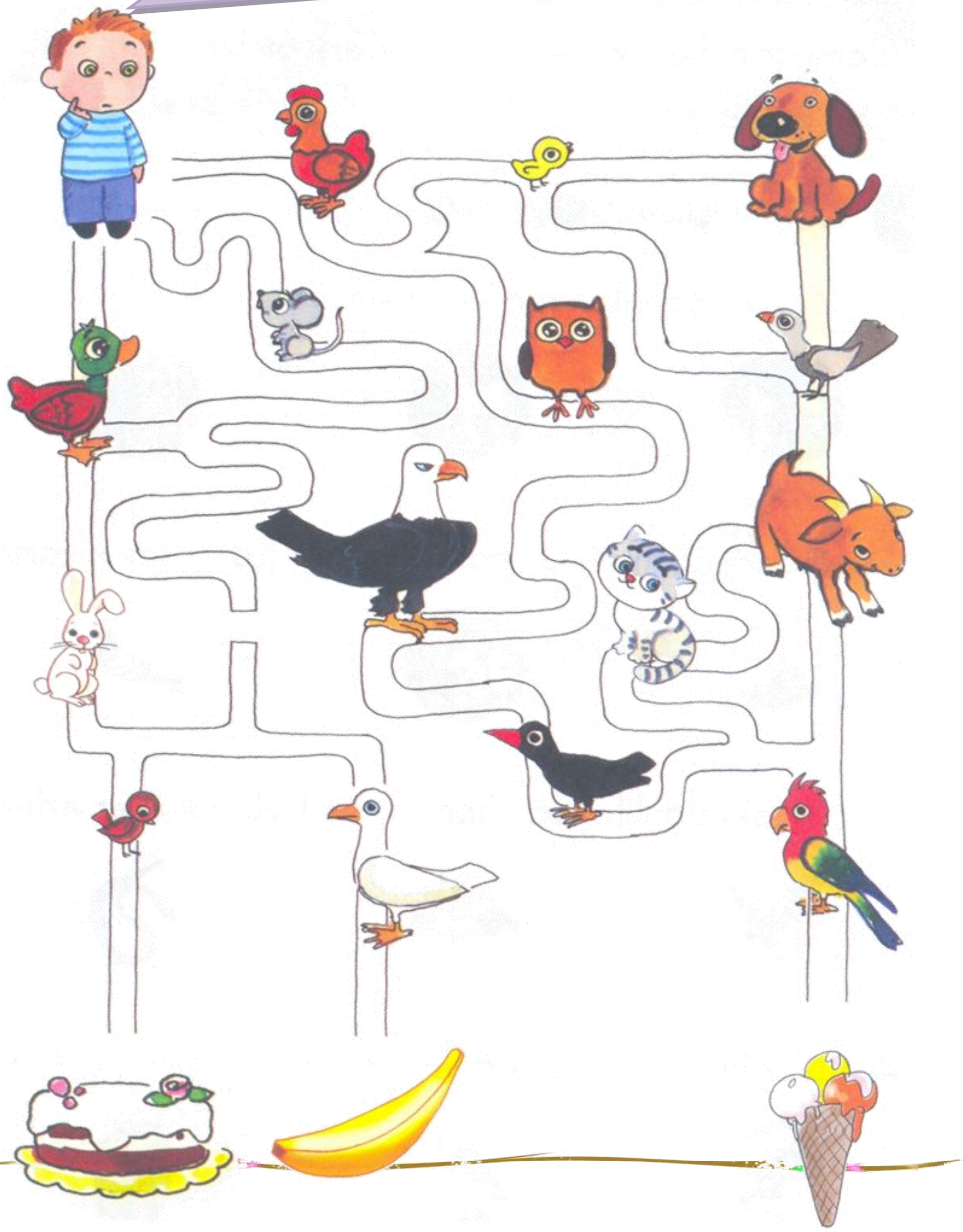

MIJARA SERBEST

DEMSAL

Sal ji çar demsalan pêk tê. Bihar, havîn, payîz û zivistan.

Di biharê de hewa hûnik dibe. Kulîlk vedibin û xweza ji xewa xwe radibe.

Havîn pir germ e. Mirov cilên tenik û vekirî li xwe dikin.

Di payîzê de hewa sar dibe, pelên daran zer dibin û diweşin.

Zivistan mizgîniya berfê ji zarokan re tîne. Hewa pir sar dibe û wê demê mirov cilên xwe yên stûr li xwe dikin.

XEWA LI BIN KULAVÊ SPÎ

Rojekê payîz hat û dunya hênik bû. Hêdî, hêdî ber bi sermayê ve diçû. Daran pelên xwe diweşandin. Ji dayîka mezin xwezayê pirsîn:

-Em gelek westiyane. Ji havînê ve em di kar de ne. Pêwîstiya me bi xewê heye. Em dixwazin demekê razin.

Xwezayê got:

-Bila, xwe amade bikin, ez ê ji we re kulavekî spî rê bikim.

Pelan got:

-Em ê çi bikin?

Dayîka xweza got:

-Hûn bi dilê xwe ne.

Hûn dixwazin bilîzin,

dixwazin razin.

Pelan got;

-Baş e. Em ê bêhnekê

bilîzin,li dora dayîka xwe

kom bibin û piştre razin.

Dar jî ketin xewa zivistanê.

Ta biharê di xew de man.

Wateya Peyvan

Xweza: Sirûşt
Kulav: Merşeke ji hirî pêkhatiye.
Kulavê spî: mebesta berfa zivistanêye

Em Têbigihin

1- Çima daran dixwestin razin?
2- Piştî razana daran çi hat serê pelan?
3- Bûyera di mijarê de, di kîjan demsalê de çêbûye?

HÎNDARÎ

Hezkirina her zarokekî cuda cuda ye û ne yek in. Hinek kes ji sewalan, hinek jî ji lîstokê hez dikin. Divê mirov li ber van rewşan rêzdar be.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

Dema hûn bêdeng dixwînin, çavên xwe fêrî xwendina bi lez bikin.

Mijarê bi dengekî xwezayî bixwînin.

Di xwendinê de li van şiyar bin.

- Tilî û pênûsa xwe li ser rêzikan negerînin.
- Serî û destên xwe nelivînin.

DAXWAZA AXAFTINA BI PIRTÛKÊ RE

Dîcleya biçûk sibê zû ji xewê rabû. Pirtûka xwendinê ya birayê xwe Firat bi destê xwe hilgirt û pelên wê wergerandin. Li wêneyên pirtûkê nêrî, xwest bixwîne. Lê nekarî bixwîne. Ew hêj pênc salî bû. Gelek çîrok ji dapîra xwe guhdarî kiribûn. Dapîra wê gotibû, ev di pirtûkan de nivîsandî ne. Ji ber wê çendê Dîcleyê got:

- Pirtûka ciwan, pirtûka biçûk, çîroka "Dîk û Rovî" ji min re bibêje. Lê pirtûk bêdeng ma.

Dîcleyê ji dayîka xwe pirsî:

- Dayê, ji bo gotina çîrokan, ez ji pirtûka birayê xwe hêvî dikim, ew bêdeng dimîne. Gelo, ew ji min xeyidiye?

- Na keça min, pirtûk naxeyide.

- Wê kengî bi min re biaxive?

- Wê niha biaxive keça min.

Dayîka wê, pirtûka xwendinê ya Firat ji ser mêzê rakir û dest bi xwendina çîroka "Dîk û Rovî" kir.

Dema Dîcleyê li çîrokê guhdarî dikir, di hembêza dayîka xwe de niviva.

Wateya Peyvan

Dapîr: Dayîka dê yan jî yan bavê mirov.
Wergerandin: Qulipandin, zivirandin.

Em Têbigihin

1- Dîcleya biçûk dema sibê zû rabû, çi kir?
2- Dîcleyê ji pirtûkê çi hêvî dikir?
3- Pirtûka Firat çawa pê re axivî?

Destûrên Ziman

Tîpên destpêka nav û paşnavan mezin tên nivîsîn.

HÎNDARÎ

Sûdên pirtûkê, bi hevalên xwe re parve bikin.
Di dema parvekirinê de van destûran li ber çavan bigirin:

- Heta hûn mafê axaftinê nestînin, nepeyîvin.
- Di refê de bi dengekî ku hemû hevalên we bibihîzin baxivin.
- Pêwîst e hûn lênûs û pirtûkên xwe berg bikin.
- Ji bo di nava lênûsa we de rûpelên vala nemînin, pêwîste hûn baldar bin.

TEST 1

1- Hêmaya xal li kû derê tê bikaranîn?

a- Li dawiya peyvê.
b- Li dawiya hevoka pirsyarî.
c- Li dawiya hevokê.

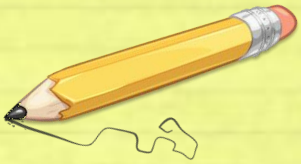

2- Çend tîpên zimanê kurdî hene?

a- 30
b- 31
c- 32

3- Vebijêrkên li jêr, a rast (r) û ya çewt (ç) binivîsin:

a-Jimara tîpên dengdêr di zimanê Kurdî de heşt in (…)
b-Tîpa destpêka navên taybet biçûk tê nivîsîn (…)
c-Wateya peyva çerx, sedsal e (…)

4-Valehiyên li jêr li gorî helbesta "Topa min" dagirin:

- Topa min ….. … rengî
- … ….. û rep û dengî

BEŞA 2

SERPÊHATIYA PIRTÛKÊ

Li newaleke kûr bûm
Dareke pir dirêj bûm
Ser û binê xwe ter bûm
Bi çiq û belgên kesk bûm

Rojekê hat min birek
Li xakê kirim dîrek
Winda kir ev şox û şeng
Min xirkandin bi kotek

Ketim mekînê bi lez
Ez hûr kirim gez bi gez
Hin şol çêbûn lez bi lez
Min dît ez bûme kaxez

Niha jî pirtûkek xweş
Zarok bi min dil bi geş
Min dixwînin çavên reş
Ji kêfa bûm gula geş

Dengê Penaber

Wateya Peyvan

Birek: Amûra qetkirin û birînê.
Xak: Erd, ax
Dîrek: Stûn
Mekîne: Dezgeh, amûra bi motor
Gez bi gez: Qet-qet, parçe-parçe

Em Têbigihin

1- Berî ku dar bê birîn, dareke çawa bû û li kû derê bû?
2- Piştî kîjan bikaranînan, dar bûye kaxez û pirtûk?
3- Çima zarok dilgeş bûn?

Destûrên Ziman

- Sergotara her mijarekê heye,Sergotara helbesta jor çi ye?
- Ji navên yek tiştî tenê didin diyarkirin re **navê yekjimar**tên gotin.
- Li ser navê yekjimar pêveka "**an**" û "**ên**" tên pêvekirin û dibin navên pirjimar.
- Pirjimarî di nava hevokê de diyar dibe.

Mînak:

<u>Yekjimarpirjimar</u>
Pirtûk Tu pirtûkan bîne.
Birek Ew birekan tûj dike.
Çav Çavên min têşin.

BEHLÛL Û DEH KER

Behlûl dema ji rêyeke dûr vedigeriya, westiyabû. Li aşê ku di rêya wî de bû, bêhna xwe vekir. Ber êvarê, dema ku dê biketa rê aşvan wiha gotê:

-Behlûl, tu mirovekî xêrxwaz î. Li dera hanê deh ker hene. Bi xwe re bibe gund û li yekê jî siwar bibe.

Behlûl jî pejirand. Li yekê siwar bû, yên din jî da pêşiya xwe û ket ser rêya gund. Di rê de dunya tarî bû. Tirsek ket dilê Behlûl, got:

-Ka ez van keran bijmêrim. Jimart, neh ker bûn.Yek jê kêm bû.

Got:

-Ka ez peya bibim û bijmêrim. Lê nêrî, deh in! Dîsa li kerekê siwar bû.
Rêya xwe berdewam kir.

Gelek di ser re neçû,careke din ker jimartin,
neh bûn! Ji kerê ku lê siwarbûyî peya bû û jimart, deh bûn.
Serê xwe rakir û got:

-Her cara ez li kerekê siwar dibim, yek jê kêm dibe. Ya baş ew e, ji vir û pê de heta gund ez peya biçim.

Wateya Peyvan

Aş: Cihê ku dexil lê tê hêran
Berêvarê: Piştî nîvro, nêzîkî êvarê
Pejirandin: Erêkirin, qebûlkirin

Em Têbigihin

1- Kesê ku di pêkenokê de dabaşa wî tê kirin kî ye?
2- Kerên Melayê navdar çend bûn?
3- Di vê pêkenokê de hûn bi kîjan peyv û tevgerên Melayê navdar kenîn?

Destûrên Ziman

Di sergotara pêkenokê de çend peyv hene? Sergotar bi tîpên çawa hatiye nivîsîn?

HÎNDARÎ

"***Ker***", lawireke kedî ye.
Ji nav van lawirên li jêr, lawirên kedî diyar bikin:

hesp	***ga***	***sivorî***
hirç	***bizin***	**pisîk**

Lawirên kedî ku hûn nasdikin, navên wan li lênûsa xwe binivîsin.

MIJARA SERBEST

EY FELEK

Ey felek felek
Ey zalim felek
Kanî Kurdistan
Ka Birca Belek…

Cegerxwîn

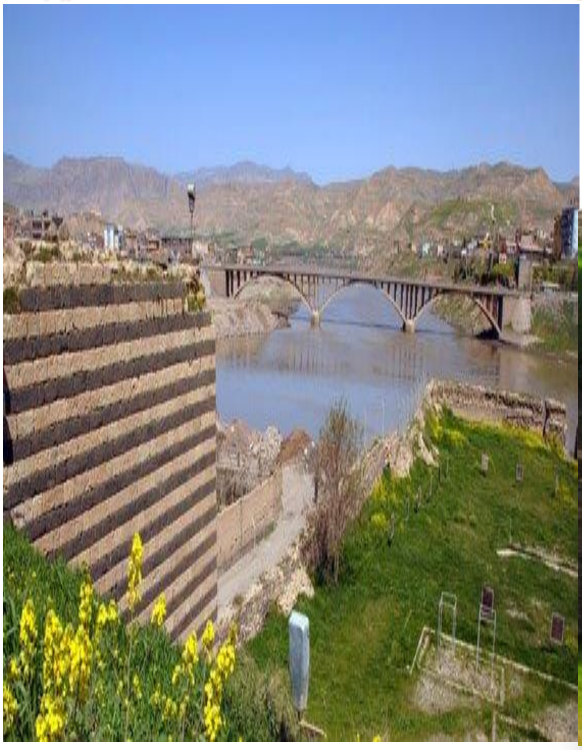

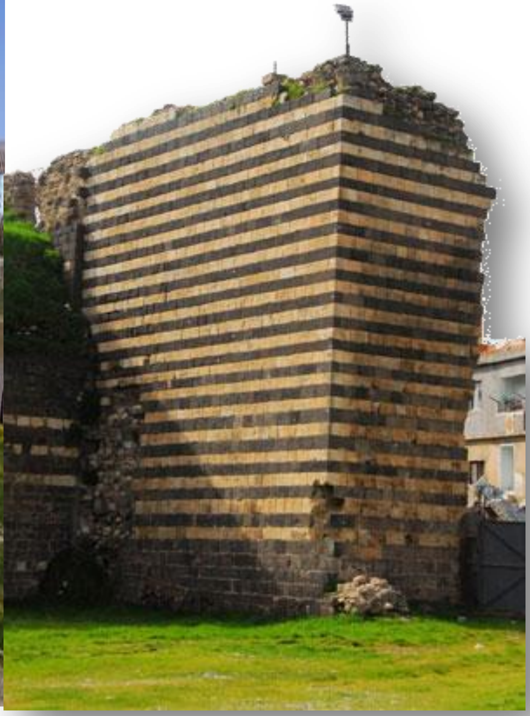

GUR Û ROVÎ

Gundiyan bîrek kolabûn. Du dewl li ser girê dabûn. Dema ya tijî bi jor diket, a vala jî dadiket jêr. Roviyekî tî xwe avêt dewlê û daket binê bîrê. Têr ava hênik vexwar. Dema derketinê rovî behitî!

“Ez daketim lê ez nehizirîm, ka ez ê çawa derkevim.”

Di wê demê de gurekî xwe li ser bîrê xwar kir. Rovî bi kêfxweşî gazî gur kir:

Tu çima radiwestî? Tu jî were vexwe.

- Ez ê bêm lê çawa?
- Ew dewla din jî, me ji bo te amade kiriye.

Gur xwe avêt dewla vala û dest bi daketina jêr kir.

Rovî jî hilkişiya jor. Di nîvê rê de rastî hev hatin.

Gur jê pirsî:

- Erê, tu yê bi kû ve biçî?
- Min ava xwe vexwar. Ez diçim jor.
- Ez ê çawa derkevim?

Rovî got:

- Te tenê daketin ji min pirsî bû! Xatirê te…

Wateya Peyvan

Dewl:Bêrdoş, bêdrok, mencelok, satil
Rêwî: Kesê kuji cihekî diçe cihekî dûr
Behitîn:Şaşmayîn, matmayîn

Em Têbigihinc

1- Rovî çima daket bîrê?
2- Rovî, ji bo ku ji bîrê derkeve çawa gur xapand?
3-Navê kîjan lawiran divê çîrokê de derbaz dibe?

Destûrên Ziman

- **Tîpa destpêka hevokê ya li jêr, çawa hatiye nivîsandin?**
  Têr ava hûnik vexwar.
- **Li dawiya hevoka jor hêmayeke çawa hatiye danîn?**

GOREYA ZINAR

Zinar: Dayîka min tu dikarî goreyek hirî ji min re çêbikî?

Dayîk: Kurê min, dema min hirî peyda kir, ezê ji te re çêbikim.

Zinar: Em ê hiriyê ji ku derê peyda bikin?

Dayîk: Ji mihê.

Zinar: Miha delal, tu dikarî hin hirî bidî min?

Mih: Hiriya min kurt e. Ji mêrgê re bibêje bila giyê bide min. Ji bo hiriya min dirêj bibe.

Zinar: Mêrga hêşîn, tu dikarî giyê bidî miha delal.

Mêrg: Ez ê bidim, lê ji ewran re bibêje, bila baranê bibarînin, ji bo giyayê min bor bibe.

Zinar: Ewrên xweşik, hûn dikarin li ser vê mêrga hêşîn baranê bibarînin.

Ewr: Çima nebarînim? Lê ji ba re bibêje, bila min bibe raserî mêrgê.

Zinar: Bayo, giyanê min,tu dikarî vî ewrê xweşikbibî raserî mêrgê.

Ba ewr bir raserî mêrgê.Baran barî. Giya bor bû. Hiriya mihê dirêj bû. Şivanhirî birî. Dayîkê ew şûşt,şeh kir û rist. Ji bo kurêxwe, goreyeke xweşik çêkir.

Ew zivistan pir sar bû û goreya hirî piyên wî germ kir.

Wateya Peyvan

Mêrg: Cihên têrgiya yan jî bi çîm, şînatî ne.

Mih: Pezê spî, mêşin in.

Bor: Mezinbûn, gurbûn û bilindbûna giya ye.

HÎNDARÎ

Zinar, ewr, mêrg, mih û dayîka ku di mijarê de ne, zindî bikin. Pênc kes bi hev re bixwînin.

Em Têbigihin

1-Zinar ji dayîka xwe çi xwest?

2- Dayîkê, çi bersiv da?

3- Piştre zinar bi rêzê ve bi kîjan heyînan re axivî?

Destûrên Ziman

1- Di hevoka jêr de hêmaya pirsê hatiye bikaranîn.

Miha delal, tu dikarî hinek hirî bidî min?

2- Peyvên li jêr bi awayekî rast li lênûsa xwe binivîsin.

“baran ba ewr”

RASTNIVÎSA TÎPÊN BIÇÛK Û MEZIN

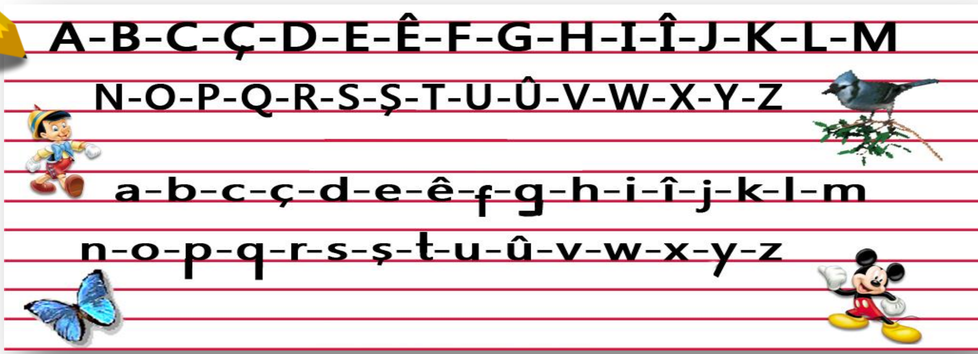

Tîpên li jêr bi destnivîsê li lênûsa xwe binivîsin.

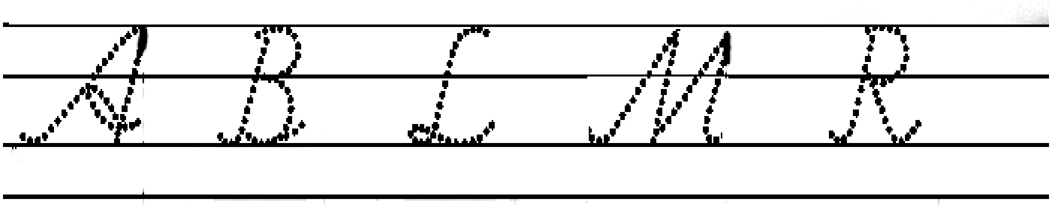

MORÎÛÇIRÇIRK

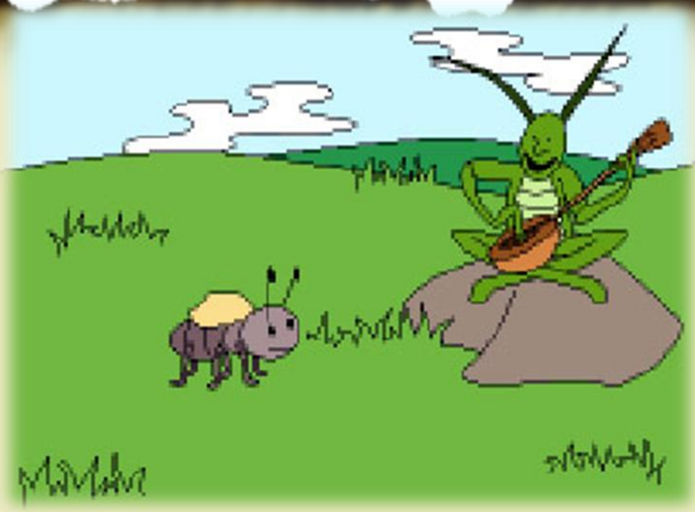

Hebû nebû, çirçikek û moriyek hebûn.Kar û xebatê wan ji hevdû cûdabû.Çirçirkê di havînê de keyf dikir û tenê bi tililiyan ve mijul dibû.Te di got qey hertim wê dinê ji bo çirçirkê havîn be.Rojên teng qet li bîra xwe nedianî.

Moriya reş jî cîranê wê bû gelek caran guh dida tililî û govenda wê, lê tucaran ew ji xwe re nedikir mînak.Moriya reş hertim xerîkê kar û xebatê bû.Ji bo rojên teng û zivistanê xwe amade dikir.

Êdî dem derbazbûn, zivistan hat, dunya ket çilê reş,ba û baran bi ser wan de hat.Moriya kedkar ket kuna xwe û keyfkir.Lê çirçirka havînê tiştek nebû ku bixwe.Ço ber deriyê cîrana xwe moriyê got: Kahinek xarinê bide min.Moriyê gotê:Xarin ji tere nîne. Ma ev rojên teng nedihatin bîra te,dê here cardin bililîne.Çirçirka bêxem, dinav keser û birçîbûnê de jiyana xwe dewam kir.

Wateya Peyvan

Çirçirk:Kêzika havînê
Kedkar:yê kedê dide
Tililî: awazek xweş

Em Têbigihin

1-Kar û xebata çirçirkê çi bû?

2-Ma moriya reş çirçirka havînê ji xwe re dikir nimûne?

3-Wextê ku çirçirk çoyî xarin ji moriyê xwestî, moriyê je re çi got?

HÎNDARÎ

Hûn jî çîrokekê li ser lawiran di refê de di refê de bêjin.

ŞÊR Û MIŞK

Rojekê şêrek li binê siya darekê razayî bû. Di wê demê de, mişkek ji binê axê derket û ket nava pencên şêr. Mişk, pir tirsiya ku şêr wî bixwe. Lê mezinê daristanê, li xwe negirt ku xwe tevlî mişk bike. Ji ber mezinahiya xwe mişk nexwar.

Mişk got:

-Bawer neke ku ev qenciya te wê vala biçe.

Şêr, rojekê ji daristanê derket û ket davê. Ne xwevekutan ne jî nirîna wî, bandor li ser davê nekir. Mişkê birêz, bezî û bi diranên xwe dav kot. Dav qetiya û şêr jî azad bû.

Gotina mişk hat bîra wî û wiha got:

-Karê ku qencî dike, ne hêz û ne jî dijwarî dikare bike.

Wateya Peyvan

Nirîn: Dengê ji şêr derdikeve
Kot: Birîn, kurisandin
Dav: Xefik, feq
Daristan: Cihê ku dar lê pirin

Em Têbigihin

1- Bûyera di vê mijarê de çêbûyî di navbera kî de bû?
2- Van herdu teba birêzê ve çi bûyer jiyan kirin?
3- Em dikarin çi encamê ji vê mijarê derxin?

HÎNDARÎ

1- Ji derdora xwe çîrokekê guhdarî bikin û binivîsin.
2- Bûyerên di çîroka we guhdar û temaşe kirî de binivîsin.

Destûrên Ziman

1- Peyvên li jêr di nava hevokê de bi kar bînin.

Lawir- Şêr- Mişk

2- Valehiya di hevoka jêr de dagirin.
.... neke ku ew qenciya te wê vale biçe.
3- Vê hevoka li jêr pênç caran binivîsin.
" Yê qenciyê bike, dê qenciyê bibîne."

LÎSTOK

Heval hevaloşkê

Heval hevaloşkê
Nan û penîroşkê
Hevalê min şivan e
Gopalê wî pan e
Ji bo guran derman e

Veşartok

Ooooo
Êkê mêkê
Qirika çûkê
Şah bilbilê
Textê çilê
Çil çîzanê
Ava rengê hezarayê
Gur gureyê
Bist li teyê
Xwe şêrin, va hatim we

NAMEYA AMARA

Hevala hêja Zozan:

Ew nameya ku we ji bo min rêkirî, min girt. Ez gelek pê dilşa bûm. Dayîk û bavê min jî gelek pê kêfxweş bûn.

Heke tu pirsa dibistana min a nû dikî, ez ê ji bo te vebêjim. Em jî weke we di dibistanan de zimanê xwe dixwînin. Ez ji heval û mamosteyên xwe gelekî hez dikim. Min pir bêriya we û Mexmûrê kiriye. Ez li Kobanê refa duyem di dibistana seretayî ya Ş. Viyan de dixwînim.

Bi hêviya ku careke din em hevdu bibînin.

Silav û Rêz

Amara Firat

Wateya Peyvan

Kobanê: BajarekîRojavayê Kurdistanê ye.
Dilşa: Şabûna dil, dilxweşî

Em Têbigihin

1-Amara li kûderê dixwîne?
2-Bajarê Kobanê dikeve kîjan parçeyê Kurdistanê?

Destûrên Ziman

1- Hevokên li jêr li lênûsa xwe binivîsin. Di dawiya hevokên li jêr de hêmayeke hevokê bi kar bînin.

Dayîk û bavê min jî gelek pê kêfxweş bûn.
Ez gelek pê dilşa bûm.

2- Peyvên li jêr di nava hevokekê de bi kar bînin. Wan hevokan li lênûsa xwe binivîsin.

Name | *Sosin* | ***Zozan*** | ***Mamoste***

HÎNDARÎ

Ji hevaleke xwe re nameyekê binivîsin. Li dawiya nameya xwe nav û paşnavê xwe binivîsin.

Nameya xwe bixin zerfekê, li ser zerfê navnîşana xwe û ya hevala xwe binivîsin.

Rastnivîsandina bi dest û girêdana wan tîpên li jêr binivîsin:

HÊZ DI YEKÎTIYÊ DE YE

Çar zarokên cotkarekî hebûn. Zarokên wî, li hev nedikirin. Cotkar ji wan re digot:

- Ji hev hez bikin, alîkariya hev bikin.

Lê zarokan guh nedidan van şîretan.

Rojekê cotkar gazî zarokên xwe dike û ji wan re dibêje:

- Ka deh şivikan bînin.

Zarokan, deh şivik anîn. Dan bavê xwe. Cotkar ev şivik bi hev ve girêdan. Yek bi yek da destê wan û got:

- De ka bişkînin.

Zarokan hewl dan ku vê desteya şivikan bişkînin, lê nekarîn bişkînin. Cotkar desteya şivikan vekir. Şivik yek bi yek da zarokên xwe. Vê carê zarokan bi hêsanî şivik şikandin. Li ser vê yekê, cotkar ji zarokên xwe re wiha got:

- Vaye hûn dibînin, ên ku dibin yek, bi hêz dibin. Hûn ê bi kitekit zû bikevin. Heke hûn bibin yek, hûn ê bêhtir serfiraz bibin.

Wateya Peyvan

Şivik: Darikên zirav û dirêj
Deste: Qevdik, gurzik, baq
Hewldan: Kar, xebat û tevger

Em Têbigihin

1- Bûyer di navbera kê de derbas dibe?
2- Cotkar, dixwest zarokên wî li hember hev çawa bin?
3- Cotkar, çawa zarokên xwe ezmûn kirin?
4- Bûyerê zindî bikin?

Destûrên Ziman

Li hevoka jêr binêrin, bixwînin, fêr bibin ka bêhnok li ku derê tê danîn. Hevokê li lênûsa xwe binivîsin.

Cotkarî got: Ji hev hez bikin, alîkariya hev bikin.

EM BI BERFÊ DILÎZIN

Ji êvarê de berf barîbû. Xanî di bin berfê de mabûn. Derdor bi rengê spî xemilîbû. Zarokên gund, dema ji xew rabûn, dîtin ku hemû derdor bi berfê spî bûye. Tev derketin kolanan. Li kêleka malan, bûka berfê çêkirin. Kumek danîn ser serê wê. Piştre ew dan ber gulatên berfê.

Azad gazî hevalên xwe yên ku xwe li ser berfê dixişikandin kir:

-Sîpan! Xişînekê baş bigire, tu yê bikevî.

Bêrîvanê kenzeyê xwe yê hirî li xwe kir û çû nav hevalên xwe. Bi hev re mîna birûskan ji jor dadiketin jêr.

Bi qêrîn û ken ji xwe re dilîstin.

Wateya Peyvan

Gulat: Guloka berfê

Xişînek:Şemîtok,Amûra ku ji bo xişikandina li ser berfê tê bikaranîn, xizak, qule

Em Têbigihin

1- Bi hatina zivistanê re guhertinên li derdora me çêdibin çi ne?

2- Bêrîvanê çima kenzeyê hirî li xwe kiribû?

3- Zarokan ew roj çawa derbaskirin?

4- Azad çima gazî hevalê xwe kir?

Destûrên Ziman

Pêwîst e em di hevokên jêr de, di navbera kîjan peyvan de bêhnokê bi kar bînin?

Zarokên gund dema ji xew rabûn dîtin ku hemû derdor bi berfê spî bûye.

Sîpan! Xişînekê baş bigire tu yê bikevî.

HÎNDARÎ

Lîstika xwe ya roja berfê, bi çend hevokan bidin nasandin.

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

Ji mînakên jêr sûdê bigirin, li ser nivîsîna xweşik bixebitin.

DARISTAN JÊDERA DEWLEMENDIYA WELAT E!
DEMSALA BIHARÊ VEJÎNA XWEZAYÊ YE.

TEST 2

1- Ji navên yek tiştî tenê tînin ziman re çi tê gotin?

a- Navên heyberî

b- Navên yekjimar

c- Navên pirjimar

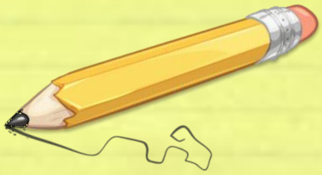

2- Ji tebayên li jêr kîjan ne kedî ye?

a- mirîşk

b- şêr

c- se

3- vebijêrkên jêr, a rast (r) û ya çewt (ç) binivîsin:

a-Helbesta ”Ey felek” berhema Cegerxwîn e.(...)

b-Bajarê Kobanê dikeve bakurê Kurdistanê (...)

4- Kîjan navên li jêr di mijara “Em Bi Berfê Bilîzin” de derbas dibin?

a- Sorgul, Aras, A

b- Azad, Sîpan, Bêrîvan

c- Şêrwan, Kewê, Mazlûm

5- Pevên li jêr bigehinin wateya wan.

Xak	**dewl**	**Dilşa**	**Deste**
Dilxweş	**Qevdik**	**Satil**	**ax**

BEŞA 3

MAMIK

- Taca zêrîn e, ser serê her kesî nîne.(Aqil)
- Hûr hûr barî, hey hey barî, spî kir her çar alî. (Befir)
- Xatûneke kiras reş, tama devan dike xweş. (Beroş)
- Sêniya cam tejî mercan. (Esman û stêrk)
- Xatûna çil kezî,li pişt malê dibezî. (Mirişk)

HÎNDARÎ

Hûn jî li malê çend mamikan peyda bikin û li lênûsa xwe binivîsin.

AX KOBANÊ

Kobanê îro xemgîn e
Dişewite laş bi xwîn e
Hêstrê çavan dibarîne
Ax Rojava, Ax Kobonê

Ciwanên we çek rakirin
Rext ûbomba êriş kirin
Gulep singê wan werkirin
Bijî her dû hêzên şervan

Tirmehê azad bû Koban
Dilan gerand heval Viyan
Gelê me yek dengî ban kir
Bijî mamosteya ziman

Ergîn Xelikan

XEBATÊN AMADEKARIYÊ

Yek ji we bibin Hindo, yek jî bibin Rindo. Nivîsandinê weke hûn li hemberî hev biaxivin, bixwînin.

HINDO Û RINDO

HINDO

RINDO

***Rindo*:** Roj baş!
***Hindo*:** Roj baş Rindo.
***Rindo*:** Tu çawa yî, baş î?
***Hindo*:** Baş im, sax bî Rindo.
***Rindo*:** Tu bi kû ve diçî? Diçî aş?
***Hindo*:** Naçim aş? Diçim dibistanê.
***Rindo*:** Ka lê binêre! Ma piştî vî temenî kes diçe dibistanê?
***Hindo*:** Çima naçin? Ez ê bixwînim û fêr bibim.
***Rindo*:** Here! Here! Bixwîne, da tu jî fêr bibî!
***Hindo*:** Ma temen ji fêrbûnê re heye?
***Rindo*:** Di vê demê de zarok diçin dibistanê. Tu mirovekî mezin î, weke zarokan diçî dibistanê.
***Hindo*:** Na Rindo, na. Viyan li dibistanê ye. Niha wê ji waneyê derkeve û ez ê bibim malê.
***Rindo*:** Ka te digot temenê çûyîna dibistanê nîne?
***Hindo*:** Jixwe nîn e. Lê ez bi şev fêrî zimanê xwe dibim.

Wateya Peyvan

Temen: Jî,

Em Têbigihin

1-Dema Hindo û Rindo rastî hev tên, çawa silav didin hevdu?

2-Hindo, ji ber çi diçû dibistanê?

3-Hindo ji bo çûyîna dibistanê, çi bersiv da Rindo?

HÎNDARÎ

Nivîsîna li jêr bi awayekî rast û xweşik li lênûsa xwe binivîsin.

Adar xemla Biharê ye.
Xemla çiya, dewlemendiya welat e
Çiyayê Agirî bilindtirîn çiyayê Kurdistanê ye.

Destûrên Ziman

1- Navên di mijarê de Rindo, Hindo û Viyan her yek ji wan navên taybet in.
Ew di nava hevokê de bi tîpên çawa hatine nivîsandin?

2- Li dawiya hevokên li jêr, hêmaya pêwîst bi kar bînin.
Tu çawa yî, baş î….
Tu bi kû ve diçî….
Ez naçim aş, diçim dibistanê…

XAÇEPIRS 1

Navên navdarênli jêr, di xaçepirsê de bibînin:

Aram

Eyşeşan

Tîrêj

Cegerxwîn

S	Q	U	A	H	U	W	O	P
E	B	S	E	M	E	Ş	S	T
L	A	R	A	M	Y	Î	Ş	Î
E	K	E	M	T	Ş	F	I	R
S	Û	P	A	Y	E	N	M	Ê
G	Y	U	F	N	Ş	Û	W	J
Z	X	J	I	V	A	Q	S	A
T	Î	Ê	S	R	N	A	Ê	T
C	E	G	E	R	X	W	î	N

NEXWEŞIYA DAYÎKÊ

Roza, weke her dem zû radiza. Li ser nivîna xwe demekê xilmaş bûbû. Ji nişka ve dengek bihîst. Roza bezî oda dayîka xwe, dayîka wê dinaliya.

Roza: Yadê, yadê!

Dayîka wê bersiv neda. Xwest ku wê bi maçîkirinê ji xewê rake. Dayîka wê ta girtibû. Bi lez û bez, agahî da xwişka xwe Hêlînê. Piştre çû destmal şil kir, anî û danî ser serê dayîka xwe. Dayîka Rozayê piçekî çavên xwe vekirin. Sê caran li ser hev got:

- Ax! Axx! Axx!

Wê demê Hêlîn hat. Pileya germbûna dayîka xwe pîva. Pileya germbûna wê gelek bilind bû. Telefon da bijîşk. Bijîşk hat. Lê nêrî û derziyek lêda . Roza:

- Dayîka min, tu baş bûyî?

Dayîk:

- Ez baş bûm giyana min.

Bijîşk:

-Heke di destpêkê de Rozayê destmal şil nekiribûya û dananîbûya ser serê te, wê êşa te girantir bibûya.

Wateya Peyvan

Bijîşk: Dixtor, hekîm
Pile: Ast, derece
Giyan: Can, ruh

Em Têbigihin

1- Roza çawa têgihişt ku dayîka wê nexweş e?
2- Çima destmala şil danî ser serê dayîka xwe?
3- Hêlînê ji bo saxbûna dayîka xwe çi kir?

Destûrên Ziman

1- Valehiyên li jêr dagirin.
Dayîka ....nexweş ket.
Bi lez …bez, agahî da xwişka xwe Hêlînê.
Roza bezî oda dayîka …….
2- Van kiteyên li jêr bikin hevok.
Di-wê-de-mê-de-Hê-lîn-hat.

HÎNDARÎ

Ji bo em nexweş nebin, pêwîst e em çi bikin? Li ser vê mijarê çend hevokan binivîsin.

Dema hûn dinivîsin, vê rêbazê bişopînin.
Hizrên xwe bibêjin.
Hevokên xwe hilbijêrin û li ser texte binivîsin.
Nivîsandina xwe bixwînin. Ger hebin, şaşiyên xwe rast bikin.
Sergotarekê li gorî nivîsandinê bibînin.

MIJARA SERBEST

CEJNA 8` Ê ADARÊ

Dema Bihar tê xweza bi rengînî di xemile. Di Biharê de gul û kulîlk vedibin. Dengê çuk û teyrikan awazekî pir xweş, derdixe. Bi taybet di Adarê de mizgîniya xweşbîniya Biharê derdikeve. Di vê mehê de gelek rojên me yên taybet û pîroz hene.

Yek ji wan rojan jî 8’ ê Adarê ye.8’ê Adarê roja jinên kedkar ên cihanê ye.Vê rojê hemû jinên kedkar li çar hêlên cihanê pîroz dikin.Jinên Kurd jî vê rojê bi dilşadî pêşwazî dikin.

Ez, dayik û xwuşka xwe jî tevlî pîrozbahî û çalakiyên vê rojê dibin.Me cilên xwe yên herî rengîn li xwe kirine. Ev roj çoş û kelecanekî mezin dixe dilê min. Vê rojê herkes dibêje ’’Jin, jiyan azadî.’’ Tê wateya jin jiyane, jiyan bi azadiyê xweşe.Bi taybet di pîrozbahiyê de dema govend tê gurkirin û herkes tevlî dibe pê şad dibim.Rastî pîrozbahiyên vê roje hest û bîranînên pir xweş di hişê min de dihêlin.ji bo wê ez di vê rojê de gelek hestyar û keyfxweş dibim.

HÎNBÛN

Navên navdarên jin ên Kurd di xaçepirsê de bibînin.

Viyan

Arîn

Bêrîtan

Ronahî

A	R	Î	N	Z	Ç	B
I	E	T	Û	K	D	Ê
R	M	Y	S	U	E	R
O	T	F	Î	R	H	Î
N	A	q	J	Ş	L	T
A	V	I	Y	A	N	A
H	R	S	Z	R	O	N
Î	E	P	O	A	W	T

HÊLÎNA PAQIJ

Hêlîn keçeke jêhatî û paqij e. Di malbateke paqij de dijî. Hêlîn sibê zû radibe, ser û çavên xwe dişo. Laşê xwe jî paqij dike. Dema ku di kolanan de dimeşe, gelaşên dibîne dixe gelaşdankê de, ji ber ku paqijî nirxek ji çanda mirovan e.

Mamosteyên wê jê xweş in, ji ber ku hevalên xwe jî fêrî paqijiyê dike û ji wan re dibêje: paqijî şaristani ye. Paqijî ji tendirostiya mirov re pêwist e. Ji ber vê yekê Hêlîn jiyanekî serkeftî diji. Ji boy wê paqijî di jiyana wê de xala herî giring e. Bi vê sedemê Hêlîna pak cihekî xwe yê taybet di nav hevalên xwe de çêkiriye.

Wateya Peyvan

Laş: Gewde, beden
Gelaşdank: Selika gelaş dixinê
Pak: Paqij,xawen

Em Têbigihin

1-Hêlîn keçeke çawa ye?
2-Ji ber çi pêwîste mirov xwe paqij bike?

Destûrên Ziman

1- Peyvên li jêr rast bixwînin û binivîsin.
“Gelaşdank, kolan,paqijî”
2- *“Hêlîn sibe zû radibe ser û çavên xwe dişo.”* Vê hevokê kite bikin û li lênûsa xwe binivîsin.

HÎNDARÎ

Di vê mirov çawa xwe ji qirêjiyan bi parêze, bi çend hevokan di refa xwe de ji hevalên xwe re bi bêjin.

ADAR E

Adar e xweş adar e
Dem dema kêf û kar e
Tu bi xêr hatî adarê
Digel bûka biharê
Serma revî çû nema
Hat çaxê geşt û sema
Hate va sersala me
Şahî xiste mala me

Newroz e xweş Newroz e
Cejna me ya pîroz e
Awazên eşqa kevnar
Dagirtin dol û zinar

Wateya Peyvan

Semah: Govend, toreya baweriya Elewiyan
Geşt: Ger, seyran
Eşq: Evîn
Êtin: Hatin
Vêtin: Xwestin

NEWROZ Û ZAROK

Bi çiruskên agirê newrozê keç û xort bejna xwe di xemilînin. Şirîn û xweşik dibin bi firişteyên bihara rengîn. Bayê bihara newrozê bang dike, di guhê zarok û ciwanan de dibêje: vaye ez hatin, silav ji we re zarokên delal.
Zarok dibejin: Tu bi xêr hatî Newroza me, disa geş diki dilên me.
Newroz dibêje: Ez jî şad dibim bi dîtina we. Ger dilên we şad bikim, mezintir û xweşbîntir dibim.
Zarok dibêjin: Her sal em li benda hatina roja 21‘ê Adarê ne .Dema tu têyi agir geş dibin. Şev bi tîrêjên te ronak dibin. Em jî li dora agirê te dilanê dikin û xêrhatina te dikin.
Newroz dibêje:Ez dil şad dibim ku hun bi çavên xwe yên bi hêvî bendewarê ditina min in. Ezê tim we ruken bikim dilê we geş bikim.
Zarok dibêjin: Newroza azadiyê, em jî spasiyên ji dil pêşkêşî te dikin.
Newroz dibêje: Dê niha xatirê we zarokên delal. Heya carekî din tim azad bijîn.
Zarok dibêjin: Tu bi xêr biçî sembola jiyana azad.Bi hêviya dîtina te emê li benda tebin.

Wateya Peyvan

Newroz: Roja nû
Geşkirin: Gurkirin
Firişte: Milyaket
Xweşbînî: Xweş dîtin
Şad: keyfxweş
Çirîsk:Dema agir gur dibe ew agirê hûrik yê ku jê diçe
Bendewar: Çav li rêyekî
Mereqok: Mereqdar

Em Têbigihin

1- Newroz kîjan rojê tê pîrozkirin?
2- Roja Newrozê zarok çi dikin?
3- Li gor mijarê guftugo di navbera kê de derbas dibe?

HÎNDARÎ

1- Roja Newrozê ji bo we tê çi wateyê? Bi çend hevokan şîrove bikin.

2- Amadekariyên Newrozê çawa tên kirin?

ROJBÛNA HERJÎNÊ

Herjîn di 12’ê Sibatê de, wê bikeve 8 saliya xwe. Dixwest rojbûna xwe li malê bi hevalên xwe re pîroz bike. Gelek kêfa dayîk û bavê wê ji bo vê yekê dihat.

Dibistan di bêhndana nîvsalê de bû. Ji ber vê yekê derfet nebûn ku hemû hevalên xwe bibîne. Di pêşî de navnîşana hevalên xwe girtibû.

Hîn pênc roj ji rojabûna wê re mabûn, Herjînê vexwendinameya li jêr ji bo hevalên xwe nivîsî.

Hevalên hêja;

Roja 12’ê Sibatê, rojbûna min e. Bi vê boneyê di wêrojê de demjimêr 12:00’an, li mala me, ez li benda we me.Ez ê bextewar bim ku rojbûna xwe bi we re pîroz bikim.

Bihezkirinêngerm.

Herjîn Amedî

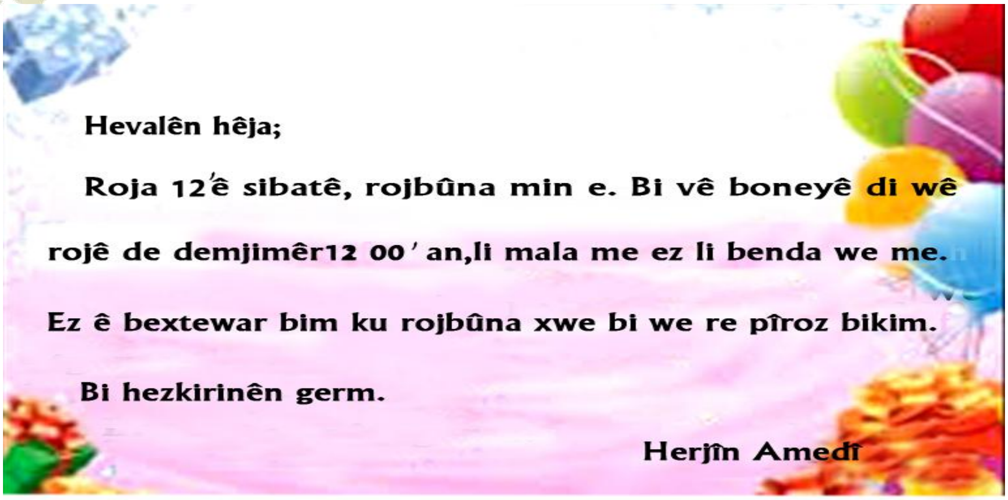

Hevalên hêja;

Roja 12'ê sibatê, rojbûna min e. Bi vê boneyê di wê rojê de demjimêr12 00' an,li mala me ez li benda we me. Ez ê bextewar bim ku rojbûna xwe bi we re pîroz bikim.

Bi hezkirinên germ.

Herjîn Amedî

Wateya Peyvan

Derfet: Delîve, fersend, keys
Navnîşan: Adres, nav û nîşanê cihekê
Bextewar: Kêfxweş, dilşa

Em Têbigihin

1- Herjînê ji ber çi hevalên xwe vexwendin malê?
2- Herjînê di vexwendnameya ku ji bo hevalên xwe nivîsî de çi diyar kiribû?

Destûrên Ziman

Peyvên li jêr di hevokan de bikar bînin.
"*navnîşan, vexwendname*"

HÎNDARÎ

1- Kajîn, tevlî rojbûna Herjînê nebûbû. Ji ber wê pîrozbahî li jêr nivîsîbû.

Hevala hêja Herjîn;

Ez rojbûna te pîroz dikim. Rojên xweş û geş ji te re hêvî dikim.

Silav

Kajîn Aştî

Hûn jî, ji bo hevalên xwe pîrozqertekê binivîsin û sala wana nû pîroz bikin.

PÊKENOK

Di pey A'yê re kîjan tîp tê?

Li dibistanê mamoste ji Lezgîn dipirse:

- Lezgîn tu hemû tîpên alfabeyê dizanî?

- Belê mamoste, ez dizanim.

- De ka bibêje, li pey tîpa A'yê kîjan tîp tê?

- Li pey tîpa A'yê hemû tîp tên.

XEZALÛ MASÎ

Li gundekî xezalek hebû. Rojekê li peravê Gola Wanê masiyekî dibîne. Di demeke kin de dibin hevalên hev.

Masî, ji xezalê re dibêje:

- Xwişka xezal, cihê hûn lê dijîn, ez dixwazim bibînim.

Xezalê got:

- Fermo em bi hev re biçin.

Herdu bi hev re ketin rê. Ji avê sê-çar gavan dûr dikevin. Masî diqîre:

-Hawar!.. Bêhna min çikiya.

Xezalê bi simê xwe masî avêt nav avê. Bêhna masî fireh bû.

Vê carê xezalê xwest biçe mala masî. Rojekê herdu bi hev re ji bo çûyîna mala masî xwe berdidin nava golê. Dema ku avê da ser bejna xezalê, wê jî kire hawar!..

-Ez xeniqîm!

Masî, ber bi peravê golê ve avjenî kir. Li xezalê zivirî û got:

Xwişkaxezal min bişopîne.

Xezalê masî şopand û ji xeniqînê rizgar bû.

Ya baş ew e ku herkes li warê xwe bijî.

GURÊ NALBEND

Rojekê hespek di nava mêrgekê de ji xwe re diçêriya. Gurek dît û veciniqî. Gur:

- Ez nalbend im, hespan nal dikim.

Hespî li niyaza gurê xirab nêrî û got:

- Fermo mam gur, were simên min nal bike.

Gur hat, xwe nêzîkî hespî kir û devê xwe avêt simên hespî. Lê belê hesp ji wî zîrektir bû. Bi hêza xwe pehîn li dev û lêvên gur da. Tevayî diranên wî hûrhûrî bûn. Heya demekê hişê wî hat serî. Piştî vê bûyerê gur bazda. Li xwe nêrî û got:

Ma bavê te nalbend bû, bapîrê te nalbend bû. De bixwe! Bila ev rewşa te be!

Wateya Peyvan

Nalbend: Kesên ku hesp û hêstiran nal dikin.
Bûyer:Rûdan, qewimîn
Niyaz: Mebest, niyet,daxwaza di dil de

Em Têbigihin

1- Bûyer di navbera kîjan lawiran de derbas bûye?
a) rovî û hesp
b) gur û ker
c) gur û hesp
2 - Hespî ji gur re çi got?
a) Fermo were min bixwe.
b) Fermo mam gur, were simên min nal bike.
c) Mam gur tu fêlbaz î.
3-Di dawiyê de çi hat serê gur?
a) Diranên wî hûrhûrî bûn.
b) Gur bi saxî bazda.
c) Gur û hesp bûn hevalên hev.

TEST 3

1- “Zozan hêj neçûbû dibistanê.” Ev hevok ji çend peyvan pêk hatiye?

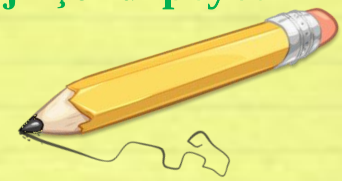

a- 3
b- 4
c- 5

2- Di her kiteyeke peyva “azadî” de çend tîpên dengdêr hene?

a- yek
b- du
c- sê

3- Nivîsandina kîjan peyvên li jêr rast e?

a- pênnûs
b- jîbir
c- pirtûk

4-Vebijêrkên li jêr ya rast (r) ya çewt (ç) binivîsin

a- Peyva ‘pênûs’ sê kite ne. (...)
b- Di dawiya nivîsa "Li çiyê berf barî" hêmaya xal tê bikaranîn (...)

5- peyvên li jêr bigehînin wateya wan.

Bextewar	Pak	Bûyer
Paqij	Keyfxweş	Rûdan

BEŞA 4

RÊHEVAL

Rojekê, Mêrxas dixwaze ji bajarê Amûdê biçe Qamişloyê. Rêhevalê wî pîremêrek bû. Her kesî ji wî pîremêrî re digot bapîr.

Bapîr, di tirompêlê de, ‘Rojnameya Ronahî’ ji çentê xwe derxist.

Got:

-Tu dixwazî bixwînî Mêrxas?

Mêrxas:

-Naxwazim. Tu bixwîne.

Bapîr:

-Ez xwendinê nizanim.

Mêrxas:

-Lê tu çima rojnameyan dikirî?

Bapîr:

Ez hertim dikirim.Lê yekî din ji min re dixwine.

Mêrxas ”Rojnameya Ronahî” girt, rûpelên wê zivirand û got:

-Niha tu dixwazî ez jî ji te re bixwinim?

Bapîr:

-Wey tu gelek bijî! Lê hêdî bixwîne.

Mêrxas, dest bi xwendina rojnameyê kir. Bapîr gelek şad bû. Her du rêheval ne zanîn ku bi çi awayî gihîştin Qamişloyê.

Wateya Peyvan

Rêheval: Hevalê rê

Tirampêl: Bas, otomobîl, maşîn, temafîl

Em Têbigihin

1-Axaftin di navbera kê de derbas dibe?
2-Çima, bapîr rojname nedixwend?
3-Bapîr û Mêrxas ji ku diçûn ku derê?

HÎNDARÎ

Hûn danûstandina di navbera bapîr û Mêrxas de çawa dibînin?

Hûn jî rêwîtiyeke xwe bi bîr bînin û binivîsin.

Destûrên Ziman

1- Di mijarê de, destpêka hevokan bi tîpa mezin tê nivîsîn. Hevokeke ji mijarê hatî girtin bi awayek tevlîhev hatiye nivîsîn. Peyvên vê hevokê bi awayekî rast rêz bikin û li lênûsa xwe binivîsin.

Amûdê Mêrxas dixwaze Rojekê, ji bajarê biçe Qamişloyê.

MORÎ Û KEVOK

Morî, ji bo vexwarina avê, çû ser golê. Lingê wê şemitî. Moriyê xwe di nava avê de dît. Bi qêrîn û hawar, alîkarî xwest. Di wê demê de kevokek di ser wê re difiriya. Ji xwe re got:

"Ka ez alîkariyê bidim vê belengazê, da rizgar bibe." Qirşikek berda nava avê. Moriyê xwe bi qirşikê girt û derket.

Morî:

- Wey tu saxbî xwişka kevokê. Ez ê vê qenciya te ji bîr nekim.

Kevok kenî û got:

- Tu yê çi qenciyê li min bikî!

Çend roj şûnde, nêçîrvanekî bi tifinga xwe nîşan li kevokê girt.

Di wê kêliyê de, çavê moriyê li nêçîrvan ket. Bi lez xwe gihand nêçîrvan. Gezek li gûzeka wî da. Nêçîrvan li ser êşa gûzeka xwe veciniqî û nîşana xwe şaş kir. Kevokê jî ev rewş dît, firiya û bi vî awayî rizgar bû.

Wateya Peyvan

Veciniqî: Hilbeyî, hilpekî, bizdiya

Em Têbigihin

1- Giyandarên di çîrokê de cih digirin kîjan in?
2- Kevokê çawa morî rizgar kir?
3- Moriyê çawa qencî ji bîr nekir?

Destûrên Ziman

1- Di mijarê de, destpêka hevokan bi tîpa mezin hatiye destpêkirin an na?

2- Hevokên di mijarê de, dawiya wan bi hêmaya xal (.) yan jî cotxal (:) hatine nivîsandin, çendekan li lênûsa xwe binivîsin.

1- Ramana bingehîn a çîroka "*kevok û morî*" binivîsin.
2- Hûn jî metelokekê ji bo hevalên xwe bêjin.

DARA HINARÊ

Di nava dehlekê de, dareke hinar hebû. Di qurmê darê de, koremişk û kurmikên axê dijiyan. Li ser gewdeyê wê morî û kêzik hebûn. Li ser çiqilên bilind jî mêş vediniştin.

Rojekê dara hinarê wiha got:

-Mêvanên hêja! Ka bibêjin hûn ê heya kengî di mala min de bimînin? Hûn tiştekî xwe jî nadin min?

Koremişk jê re got:

- Ma tu dizanî? Xebata me sûdê dide te jî. Şev û roj em ber rehên te dikolin. Bi vî awayî tu hêj zêdetir rehên xwe ber didî nava axê. Lewra tu jî geş dibî. Mêşan jî wiha dest bi gotinê kir:

- Heke awazên me yên xweş tunebûna, wê di giyanê te de tengezarî çêbûya. Em bi awazên xwe, te pir şad dikin.

Bi vî rengî dara hinarê, zanî ku mêvanên wê sûdê didinê. Careke din ev gazind ji zindiyên derdora xwe nekir.

Wateya Peyvan

Qurm: Bin gewdê daran
Awaz:Mûzîk

Em Têbigihin

1- Axaftina di çîrokê de, di navbera kê de derbas dibe?
2- Mêvanên dara hinarê, di kîjan beşê wê de diman?
3- Çima dara hinarê dev ji gazinan berda?

Destûrên Ziman

1- Komên peyvên li jêr di lênûsa xwe de binivîsin. Di komên peyvan de ‘ên’ derbas dibe. Binê wê xêz bikin.

*Mêvan**ên** hêja!*

Girêdana ‘ên’ rakin û komepeyvê bixwînin. Di wateyê de çi guhertin çêdibe?

2- Cudahiya di navbera hevokên jêr de çi ye?

Di nava dehlekê de dareke hinarê hebû.

Di nava dehlekê de darên hinarê hebûn.

HÎNDARÎ

1- Bûyerên di çîrokê de derbas dibin bi rêzê ve bibêjin.

2- Di demsala biharê de, li bax û bîstanan çi kar tê kirin? Di xwezayê de çi tê guhertin?

SÊ PERPEROK

Di mêrgekê de sê perperok dijiyan. Yek spî, yek sor û yek jî zer bû. Bi şahî ji kulîlkekê difiriyan ser yeke din.

Ji nişka ve dengek ji asîman hat. Ewr li hev civiyan û baranê dest pê kir. Her sê perperok, firiyan û çûn cem şilêrê, jê re gotin:

- Şilêra rindik, tu dikarî me ji şilbûnê biparêzî?

Şilêrê:

- Ez ê perperokên sorû zer, ji baranê biparêzim; lê ez perperoka spî naparêzim.

Perperokên sor û zer gotin:

- Ger tu xwişka me ya spî jî neparêzî, em jî nayên cem te.

Her sê perperok çûn hêvî jinêrgizê kirin.

Nêrgiz:

- Ez ê perperoka spî ji şilbûna baranê biparêzim;lê ez perperokên sor û zer

naparêzim.

Perperoka spî got:

- Ger tu her du xwişkên min ji baranê neparêzî, ez jî nayêm cem te.

Her sê perperok bi hev re firiyan.

Rojê, hevalbendiya ji dil û can a her sê perperokan dît. Bi germahiya xwe baran da rawestandin, ewr belav kir. Her der bi tîrêjên xwe germ û ronahî kir. Perperokan per û baskên xwe zuha kirin.

Her sê dostên dilsoz, bi hev re di nava şahiyê de dîlan kirin û ji nû ve dest bi firînê kirin.

AMÛRÊN ME YÊN DIBISTANÊ

Amûrên me yên dibistanê, alîkarên me yên herî girîng in. Pêwîst e em li wan amûran xwedî derkevin. Yên xwedî lê dernekevin jî divê em wan hişyar bikin.

Ji wêneyên jêrê kîjan amûrên me yên dibistanê ne? Wan reng bikin.

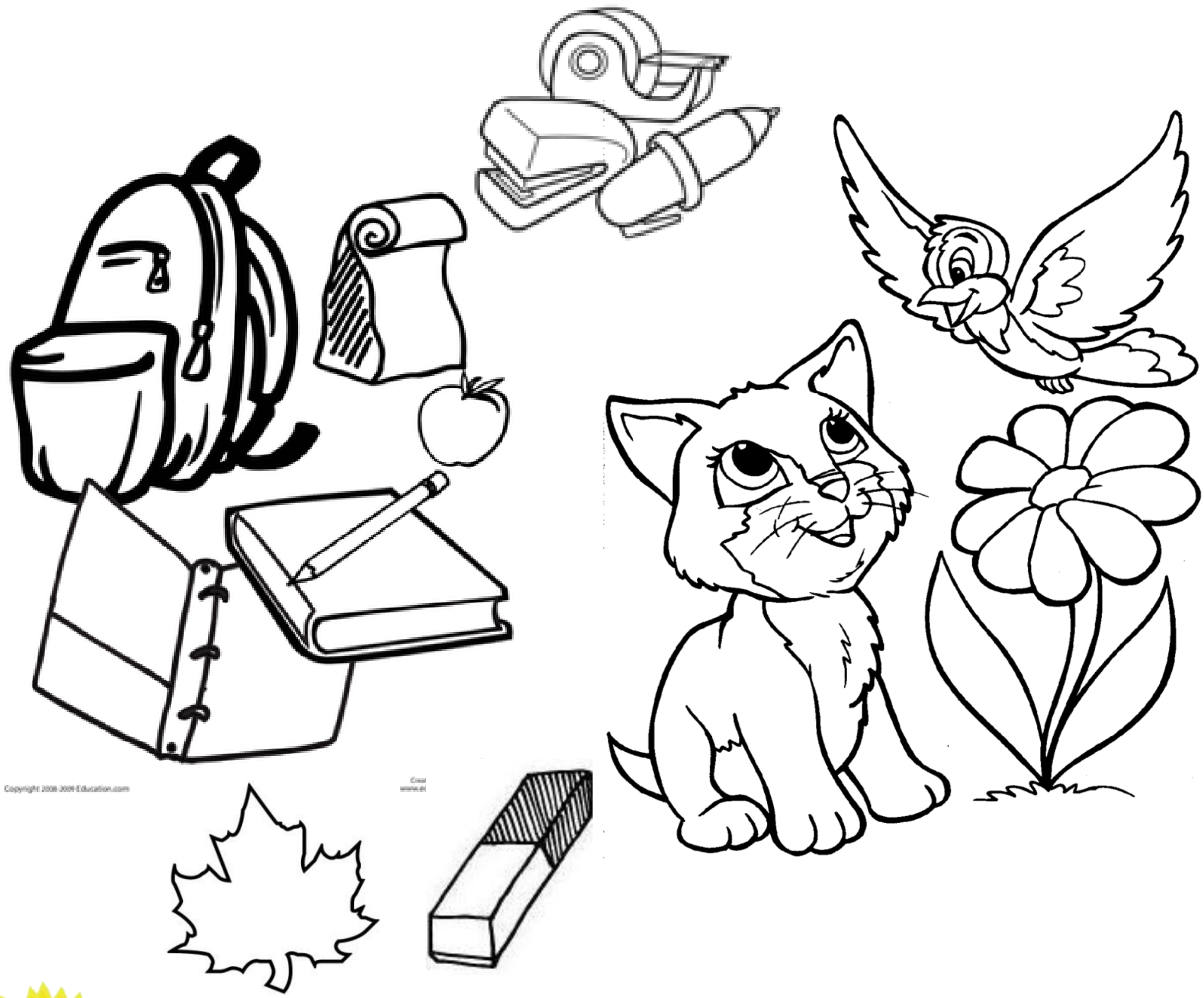

19’Ê TÎRMEHÊ

Roja 19’ ê Tirmehê çurûska azadiyê ji Kobanê bilind bû,çiqên xwe belavî hemû xaka rojavayê Kurdistanê kir. Awayekî reng û reng ji azadiyê berbi Efrîn û Cizîrê ve heriki.

Di vê rojê de gelek bajarên rojavayê Kurdistanê ji destê rejima nijadperest (Baas) hatin rizgarkirin. Bi vî rengî Kurd li rojava hîn zêdetir xwe bi cih kirin.Awayê xwe yê civakî û rêxistinî avakirin. Hêza xwe ya leşkerî YPG’ê û YPJ’ê avakirin. Dibin navê gelek saziyên din de xwe bi rêxistin kirin. Belê wek civaka rojavame gelek berdêl di vê riyê de dan.Gelek keç û xortên me yên leheng di vê riyê de pekrawan bûn.

Lê cardin me tekoşîna xwe xurtir kir û me gelek destkeftî bi dest xistin.

Bi vê boneyê hersal em roja 19’ê Tirmehê bi coş û keyfxweşiyek mezin pîroz dikin. Em zarok jî cilên xwe yên herî xweşik li xwe dikin. Di vê rojê de zarok, jin, kal û ciwan dubare dibêjin; ‘‘Ji azadiyê xweştir ûbedewtir tiştek tune.’’ Her kes di dil de keyfxweş û rûken dibe.

Wateya Peyvan

Nijadperest: Yê kû netewa xwe ji pîroztir dibinin,Şoven
Pekrewan: Şehîd, Canfida
Bone: Munasebe
Bedew: Gelek xweşik, ciwantirîn

Em Têbigihin

1-Roja 19’ê Tirmehê çi çêbûye?
2- Navê hêzên parastinê yên li rojava çine?
3- Roja 19’ê Tirmehê em çawan pîroz dikin?

Destûrên Ziman

1- “*Pakrawan, azadî, Tirmeh,Rojava*” Her peyvekê di nava hevokekê de bi kar bînin.
2- *“Em zarok jî cilên xwe yên herî xweşik li xwe dikin.”* Di vê hevokê de “*em*” cînavk e. Cînavk cihê nav digire û rola nav dilîze.
3-“*Efrîn,reng, bajar*” Ji van navan kîjan taybet e?

GOTINÊN PÊŞIYAN

Pezê ji kerî diqete, para gur e.

"Ev pend; tê wateya kesê ji gelê xwe veqete, wê rastî gelek zorî û nexweşiyan bê."

Her giya li ser koka xwe şîn dibe.

"Ev pend; tê wateya ku her civak li ser çand û dîroka xwe pêşve diçe."

Şêr şêr e çi jin e çi jî mêr e.

"Ev pend; tê wateya wekheviya mirovan."

DAYÎKA MIN

Ey dayîka şîrîn û rind û delal
Te ez mezin kirim bi şîrê zelal
Tu her roj min amade dikî li mal
Ji bo pêşxistinê, bûyî pişt û pal

Ey dayîka xoştiviya dilovan
Min dixemilînî bi cil û bergan
Bi ramûsan min dişînî dibistan
Da nebim paşketî, paşverû, nezan

Da ez zana bibim xwidanê rûmet
Ciwanek pêşketî bi hêz û serwext
Wekî bab û kalan nemînim bindest
Ez dixwazim bibim azad û serbest

Wateya Peyvan

Xoştivî:Hêja, ezîz, delal
Paşverû: Paşmayî, paşketî
Ramûsan: Maçkirin

Em Têbigihin

1-Zarok, kîjan taybetiyên dayîka xwe tîneziman?
2-Pêşxistin û xwedîkirin, di kîjan malikê de diyar dibe?
3-Dayîk zarokên xwe çawa dişîne dibistanê?

Destûrên Ziman

Hevokên jêr li lênûsa xwe binivîsin. Li dawiya hevokan hêmayên pêwîst bi cih bikin.

“Bi ramûsan min dişîne dibistan”
“Ez dixwazim bibim azad û serbest”

HÎNDARÎ

1- Helbestê ji dayîka xwe re bixwîne.
2- Di derbarê “Roja Dayîkan” de, bernameyeke televizyonê temaşe bikin.

COTKAR Û DAR

Carek ji caran; di zeviya cotkarekî de dareke mezin hebû. Tu caran fêkî nedigirt. Tenê sîbera wê hebû.

Cotkar, wê çi ji darek wiha bêber bike? Ji ber siya pelên wê tu şînahî li binê darê şîn nedibû. Cotkar dest avêt bivirê xwe, heya jê hat li qurmê darê xist.

Di wê demê de, beytik û çirçirk bi ziman bûn:

- Cotkar, em hêvî dikin ku tu vê darê nebirî! Ev dar stargeha me ye. Em li ser demek xweş diborînin.

Cotkar, li wan guhdarî nekir. Bivirê xwe rakir û li pey hev li qurmê darê xist. Kunek mezin li darê vekir. Ji darê şilxek mêşên hingivî derket.

Cotkar, piçek hingiv tam kir. Hingiv jî çi hingiv bû! Bivir ji destê xwe avêt.Ji wê rojê û pê ve, cotkar êdî weke çavên xwe li darê dinêrî.

Gelo hûn dizanin hinek mirov, mafê heyînan li ber çavan nagirin û her tim li berjewendiyên xwe digerin.

Wateya Peyvan

Sîber:Sî, sih
Şilx:Şilih, koma mêşên hingivî yên nû
Berjewendî:Sûdperestî

Em Têbigihin

1- Çima cotkar dara di nava zeviya xwe de dibirî?
2- Çima beytik û çirçirk nedixwestin dar bê birîn?
3- Çi bû sedem ku, cotkar dest ji birîna darê berda?

Destûrên Ziman

Peyvên li jêr li gorî rêza tîpan rêz bikin.
“bivir, dar, em, zevî, cotkar, mêş, hingiv”

HÎNDARÎ

1- Encama we ji mijarê girtî li lênûsa xwe binivîsin.
2- Çîrokeke ku we ji derdorê xwe guhdarî kirî, ji bo hevalên xwe şîrove bikin.

MAMIK

- Mamosteyê mala min e,aqildare rih tê nine.(pirtûk)
- Xişt û xişt ber derî runişt. (Milkis)
- Çeqmeq e çeqûleq e, yê destê xwe bidê ehmeq e . (dûvpişk)
- Kumê sorik, tejî morik. (hinar)
- Karika kejik, li ser hejik. (Mûz)
- Hespê boz meydan kir toz. (aş)

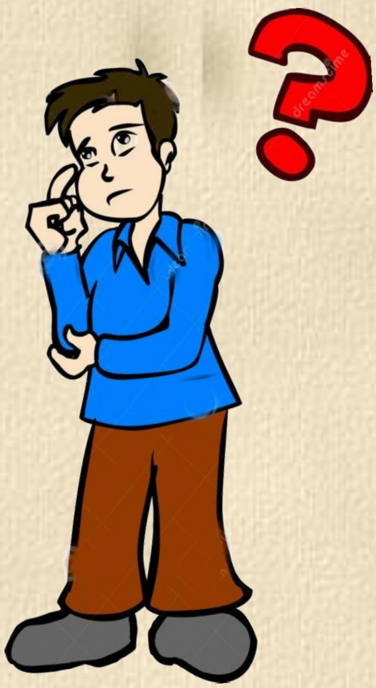

DU PÊŞBIRKVAN

Kêvroşkekê di civata lawiran de pesnên xwe da û axivî:

- Ez ji hemû lawiran bileztir dibezim.

Kîso derket pêş û got:

- Ez ji pêşbirkeke bezê re amade me.

Kêvroşkê zanî ku kîso bi biryar e. Pêşbirkê destpê kir.

Kêvroşk, bi lez çû pêş û ji ber çavan winda bû. Kîso jî, bi rêveçûyîna xwe ya em pê dizanîn, kete rê.

Kêvroşk piştî ku qederek ji rê derbas kir, li binê darekê di xew re çû. Çawa be ez ê bi ser bikevim.

Kîso bi hemû hêza xwe ve dibeziya. Bi lez di ber kêvroşka razayî re derbas bû. Dema kêvroşk ji xewê şiyar bû, kîso li ber qedandinê bû.

Kêvroşk:

Çawa be ez ê bigihim wê.

Ji nû ve bezî. Kîso, bi çepikên lawiran beza xwe qedandibû. Kîso bi hewldan û baweriya xwe xelata pêşbirkê stand.

Lê kêvroşk, ji ber ku pir ji xwe bawer bû, xwe sist kir û pêşbirk winda kir.

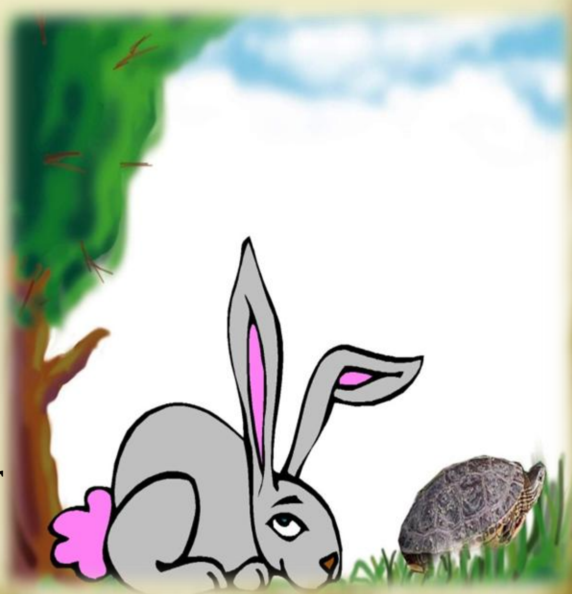

Wateya Peyvan

Pêşbirk: Hevrikî, berebezî
Pesin: Xwe mezinkirin, zirt
Xelat: Perû, diyarî

Em Têbigihin

1- Pêşbirka kîso û kêvroşkê çawa berdewam kir?
2- Çima kêvroşkê pêşbirk winda kir?

Destûrên Ziman

1- Peyva 'kîso' û 'kêvroşk' di nav hevokê de bi kar bînin.

2- *"Kîso bi hemû hêza xwe ve dibeziya."* Di vê hevokê de peyva **'dibeziya'**kar dide diyarkirin.

HÎNDARÎ

Lawirên ku hûn nas dikin di refê de bi çar-pênc hevokan şîrove bikin.

HEVALÊN MIN

Di van wêneyan de hûn tevlî kîjan hestî dibin?

TEST 4

1- Tîpên li jêr ên hatine rêzkirin kîjan tenê yên dengdêr in?

a- a-e-ê-i-î-o-u-û
b- a-b-c-ç-d-e-ê-f
c- e-ê-a-i-î-o-û-c

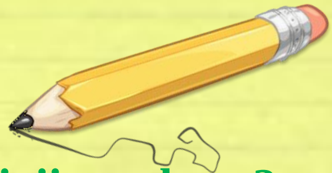

2- Di nav kîjan hevoka jêr de navê pirjimar heye?

a- Ez ji dibistanê hez dikim.
b- Min ji hevalên xwe re got.
c- Dilvîn xwendekareke jîr e.

3- Kîjan navê li jêr navê zindiyan e?

a- ber
b- mêş
c- pênûs

4- Vebijêrkên li jêr ya rast (r) ya çewt (ç) nîşa bikin.

a- Kêvroşk di rê de raza, ji ber wê jî kîso bi ser ket. (...)
b- Morî hêvî ji nêçîrvan kir ku kêvroşkê nekuje. (...)

5- Peyvên li jêr bi gehînin wateya wan.

Sîber Pakrewan Awaz

Şehîd Mûzîk Sî

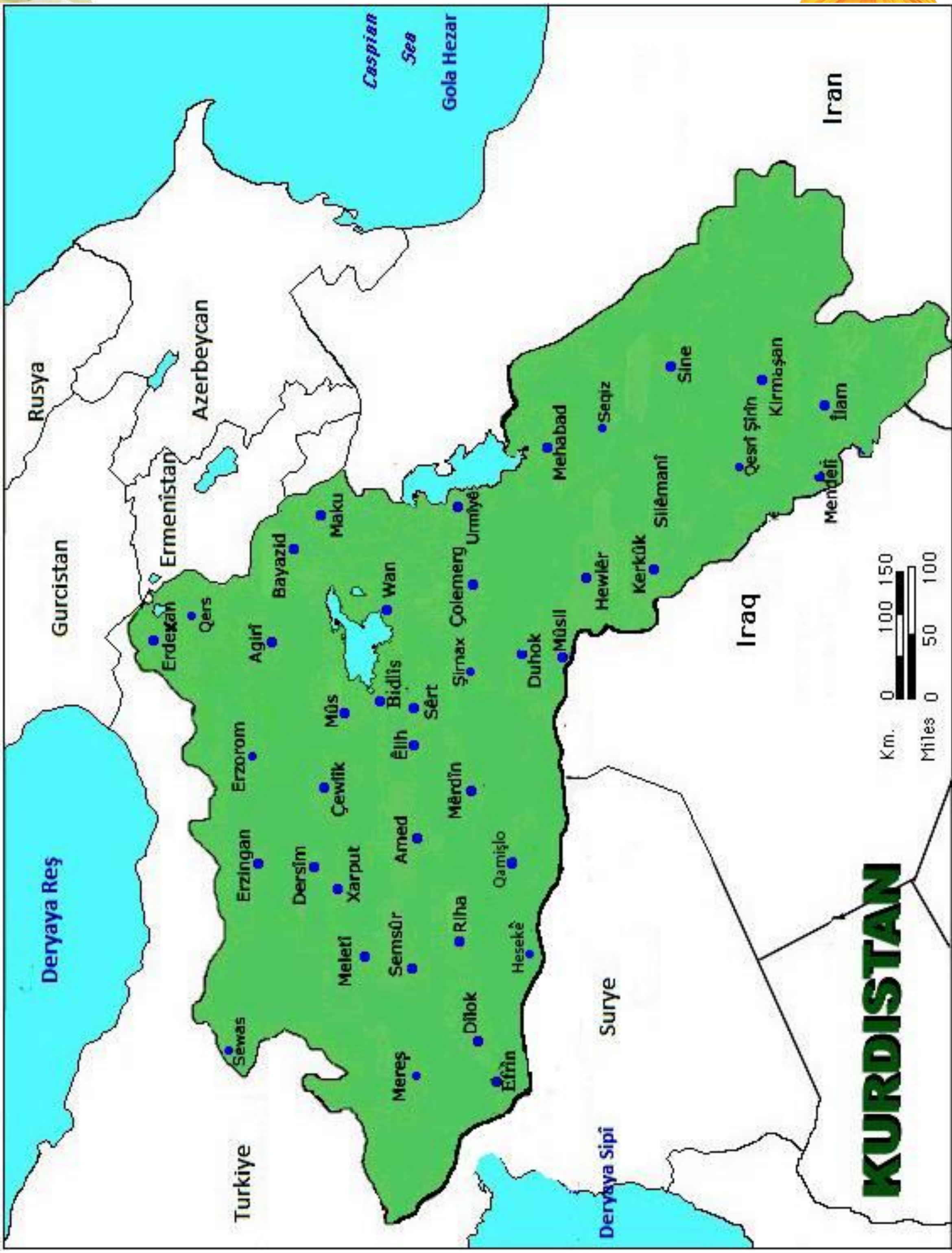
KURDISTAN
Caspian Sea
Gola Hezar
Rusya
Azerbeycan
Gurcistan
Ermenistan
Iran
Deryaya Reş
Turkiye
Surye
Deryaya Sipî
Iraq
Erdexan
Qers
Agirî
Bayazîd
Maku
Wan
Ûrmiyê
Çolemerg
Mehabad
Seqiz
Sine
Kirmaşan
Îlam
Qesrî Şirîn
Silêmanî
Mendelî
Kerkûk
Hewlêr
Mûsil
Duhok
Şirnax
Sêrt
Bidlîs
Mûş
Erzorom
Çewlik
Êlih
Mêrdîn
Amed
Qamişlo
Erzingan
Dersîm
Xarpût
Rîha
Hesekê
Meletî
Semsûr
Dîlok
Sewas
Mereş
Efrîn
Km. 0 100 150
Miles 0 50 100